

HET NOZEMA GEBOUW IN LOPIKERKAPEL

Maarten de Koning

Op vrijdag 12 april bracht een deel van de Architectuurgroep een bezoek aan het voormalig Nozema gebouw in Lopikerkapel. Wij mochten van 9.00 tot 12.00 uur vrij dwalen door dit iconische gebouw en daarnaast nog een bezoek brengen aan de naast het gebouw gelegen bunker. Wat een schitterende ervaring!!

Wat en Waarom de Nozema?

Draadloze communicatie is in 1896 uitgevonden door Marconi. Het werd al snel toegepast voor de telegrafie. Pas met de uitvinding van de radiobuis na de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) kwamen er radiotelefonische uitzendingen. Daarna ontstond er een wildgroei aan radiosignalen. Radiowinkels verschenen in het straatbeeld, vergelijkbaar met de huidige mobiele telefoonwinkels. Frequenties overlaptten elkaar en de signalen werden door atmosferische verschijnselen gestoord. Al snel was indamming van alle radiosignalen nodig, ofwel afspraken over het frequentiegebruik. Nationaal en internationaal werden frequenties verdeeld en bewaakt. In Nederland leidde het tot het uitzendmonopoly van de omroepen, elk met eigen zendmasten en frequenties.

De groei van het aantal omroepen (zoals VARA, NCRV, KRO en AVRO) en daarmee de behoefte aan zendtijd leidde zo'n 90 jaar geleden tot het besef dat overheid en omroeporganisaties een gemeenschappelijk belang hadden met betrekking tot te gebruiken zenders en daarmee beschikbare golflengten. Dit leidde tot oprichting van de Nederlandse Omroep Zender Maatschappij (NOZEMA) en het ontwerpen en huisvesten van twee enorme 120kW zenders: Hilversum 1 en Hilversum 2. De locatie van dit nieuwe Nederlandse radiohart is zorgvuldig en strategisch uitgekozen: Lopikerkapel, centraal gelegen in het midden van het land.

Het Zendstation speelt een belangrijke rol in de Nederlandse geschiedenis. Het is de plek waar de Nederlandse Omroep Zender Maatschappij (NOZEMA) in 1939 twee zenders huisvestte. Daarmee werd landelijk georganiseerd radio uitzenden een feit.

In 2004 wordt Nozema opgesplitst in een particulier zenderbedrijf, Nozema Services, en een publiek mastenbedrijf, Nederlandse Opstelpunten Voor Ethercommunicatie BV (NOVEC), waarin de zendmasten van veertig meter en hoger worden ondergebracht. Nozema Services is inmiddels onderdeel van KPN. Geen van deze bedrijven maken nog gebruik van het oorspronkelijke gebouw, waardoor het in 2009 volledig leeg kwam te staan.

Wat een iconisch gebouw!

Ir. B.A. Verhey, partner van ingenieursbureau Dwars, Heederik en Verhey (DHV) is in 1934, samen met de Amersfoortse stadsarchitect Van der Tak, als esthetisch adviseur voor de vormgeving, verantwoordelijk voor het ontwerp van dit bijzondere gebouw in de stijl van het "Zakelijk expressionisme". In het ontwerp van het gebouw staan functionaliteit en techniek voorop. Het gebouw moest vooral een technisch gebouw worden, een huis voor de zenders. En niet voor het huisvesten van mensen. Het gebouw is vlak voor de tweede wereldoorlog gebouwd. Daarom zijn er ook diverse militaire 'eischen' in het gebouw terug te vinden zoals een staalskelet, dikke muren, een gasbombestendig dak, een onopvallende kleur bouwsteen en hoge, smalle ramen tegen scherfwerking van granaten.

Het interieur van Het Zendstation heeft een groot deel van zijn oorspronkelijke karakter behouden. Met als meest in het oog springende elementen: de prachtige entreehal met muurschildering van Peter Alma, de natuurstenen trap met leuning van voorzien van gegraveerde glasplaten, een prachtige directiekamer en diverse zalen met indrukwekkende hoge raampartijen.

De keuze voor Lopikerkapel was niet alleen gebaseerd op de centrale ligging in het midden van het land, maar heeft tevens te maken met de bodemgesteldheid. Eerder waren er zenders geplaatst in Hilversum en Huizen. De zandgrond had geen positieve invloed op de weerkaatsing van de radiogolven. De rivierklei met een hoge waterstand (gebied ligt tussen de IJssel en de Lek) had dit wel.

Bij het gebouw hoort 18 ha grond waar eerder de zendmasten hebben gestaan. Dit gebied ligt in de aan elkaar grenzende plaatsen Lopik, Lopikerkapel en IJsselstein. Om de reflectie te verhogen zijn op verschillende plaatsen koperen cirkels ingegraven. De gronden zijn nu verpacht en mogen alleen voor de grasbouw en veeteelt worden gebruikt. Ploegen is verboden, omdat dat de cirkels boven zou brengen.

Als enige zendmast staat de Gerbrandytoren nog in dit gebied, ook wel bekend als Zendmast Lopik. Dit is een betontoren, met zendmast voor radio- en televisie-uitzendingen, (mobiele) telecommunicatie en dataopslag, die staat op het grondgebied van IJsselstein. De eerste televisiezender werd op 17 januari 1961 in gebruik genomen. Deze toren is met 372 meter de hoogste constructie van Nederland. De toren is vernoemd naar Prof. dr. P.S. Gerbrandy, oud-premier en voorzitter van Nozema. Sinds 1992 krijgt de Gerbrandytoren aan het eind van het jaar altijd nog landelijke publiciteit als de kerstverlichting feestelijk wordt ontstoken en daarmee de toren als grootste Kerstboom ter wereld vorm geeft.

Pas als in 1965 en later nog een keer in 1980 de zenders worden vervangen door kleinere exemplaren, komt er meer ruimte in het gebouw vrij. Dit zijn tevens twee momenten van renovatie van het gebouw waarbij met groot respect wordt omgegaan met de historische elementen. Het voormalige Nozema-complex aan de Biezendijk staat sinds 2009 grotendeels leeg.

Het zendstation, dat vanaf de dertiger jaren in Nederland het enige zenderbedrijf is dat uitzendingen mag verrichten voor radio- en later televisieomroep, is een monumentaal gebouw met een unieke historie op een prachtige plek langs de Lek. In 2019 koopt Amobi Holding het complex en trekt erin.

Er moet flink geïnvesteerd worden om het gebouw toekomstbestendig te maken. Dit kan alleen als het gebouw en het omringend terrein een nieuwe bestemming krijgen. De plannen zijn veelbelovend. Er komen voorzieningen op het gebied van cultuur, waaronder een museum en muziek-, theater- en filmvoorstellingen. Bijeenkomsten zoals congressen en symposia zijn mogelijk in het hoofdgebouw, dat tevens ruimte gaat bieden aan tentoonstellingen, vergaderingen en voorzieningen op het gebied van educatie, opleiding en training, therapie en coaching. Het rijksmonumentale zendstation en het omliggende terrein maken op deze manier de historie zichtbaar. Op dit moment is het gebouw een locatie voor met name zakelijke bijeenkomsten en vergaderingen.

Foto's..!

...zie volgende blz...

Kijk eens: hier een paar van onze mooie foto's: geniet!

Annemiek Rijnsent: stijlelement entree

Henk Post: entree 1

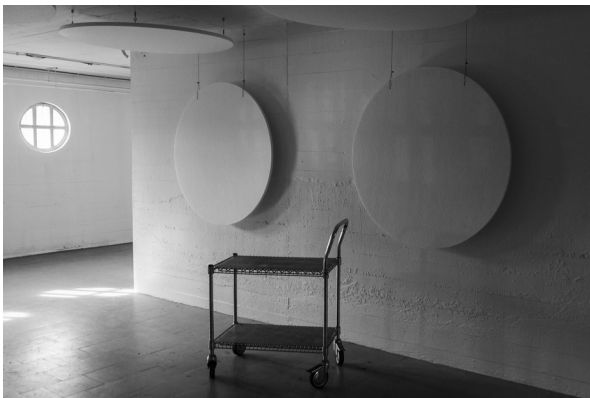
Henk Post: entree 2

Maarten de Koning: gebouw

Maarten de Koning: souterrain

Maarten de Koning: souterrain radiokamer

Maarten de Koning: glasgravure entree

Maarten de Koning: schildering Peter Alma

Maarten de Koning: Gherbrandy Toren vanuit Nozema Gebouw

PROGRAMMA

Datum	Locatie	Wat te doen	Gespreksleider / moderator	Dropbox
juni				
ma 24 jun	De Batau	Techniekavond, b.v. ICM, productfotografie, wat doet je uitsnede, maak een caleidoscopisch beeld (Ton heeft een voorbeeld laten zien)	Diverse leden	Ntb
Juli				
ma 1 jul	De Batau	Spreker, Anna de Mol	Ntb	
ma 8 jul	De Batau	Foto's van elkaar - Neem iets lekkers mee	Kas	John
Ma 15 juli	Geen club	Start zomervakantie tot ma 26 augustus		

VAKANTIETIP: GA 'S NAAR FOTODOK

Annie van Rees

Fijn, heel veel vrije tijd voor ons! Wat ga jij doen? Al eens aan FOTODOK gedacht? Lekker dichtbij, dus gezond op de fiets. Gewoon in Utrecht, Lange Nieuwstraat 7. → kijk eens op hun website of facebook.

Op dit moment is er geen tentoonstelling; van 22 t/m 30 september presenteren ze 'de ander, het beeld en wij' over migratie en beeldvorming. Ze staan ook op BredaPhoto Festival.

Wat is jouw tip?
Geef'm door!

FOTOWOORD: MATERIAAL

Als je een foto maakt: welke materialen heb je? Of welke wil je eigenlijk hebben?

Als je een foto afdrukt: stel je de vragen welk papier je waarom gebruikt? Is het mooi, past het bij je onderwerp, is het duurzaam? Heb je bijvoorbeeld al eens gedacht aan KURK?

Weet jij ook een goede vraag?
Stuur hem in en inspireer je clubgenoten!

ADRESSEN

E-mail adres	Functie	Huidige ontvanger(s)
redactie@fotogein.nl	redactie van de Oculair	Jan Donders, Annie van Rees
bestuur@fotogein.nl	alle bestuursleden	Henk Post, Willibrord van Raaij, Edwin Slaghekke, Eric de Wit, Michel Timmermans
penningmeester@fotogein.nl	de penningmeester	Edwin Slaghekke
secretaris@fotogein.nl	de secretaris	Willibrord van Raaij
wedstrijd@fotogein.nl	de wedstrijdcommissie	Kas Maessen, Gerard Janssen, Erik Hendriksen
foto@fotogein.nl	inzenden foto's voor digitale presentaties	John Roeleven, Jan Donders, Michel Timmermans, Gerard Janssen
webmaster@fotogein.nl	alles betreffende de website	John Roeleven, Jan Donders
expositie@fotogein.nl	de expositie commissie	Maarten de Koning, Erik Hendriksen
programma@fotogein.nl	de programmacommissie	John Roeleven, Henk Post
materiaal@fotogein.nl	als je materialen wilt lenen	Eric de Wit